

benne lehet. A *Gruppenbild mit* című részben például ezt olvasom: „Furcsa érzés. Nem nehéz, csak olyan semleges. Nem patetikus, felindult, vagy félelmetes, nem lehet néven nevezni, még érezni is alig lehet...” Lényegében a kötet is ilyen. Nem nehéz, csak megindító, patetikus. Ilyen, mert nem akar ilyen lenni. Egyszerű, nem megindítani vágyó stílusával félelmetes.

Néhány értelemben kilóg a kötetből a *Mindenek szíve*. A sváb témától független, és stílusa miatt is jobb lett volna talán, ha egy másik könyvben talál helyet. Balladaszerű írások, inkább a halálról, mint a konkrét történetekről. Tulajdonképpen rémálmok, amik nem illenek a *Der letzte Schwabe* és annak dramatizált változata, a *Vágonok* című írások közé.

Ezt leszámítva a kötet tiszta, jól szerkesztett, éppúgy, mint az egyes novellák, vallomások. Keretében a történetek összekapcsolódnak, de csak annyira, mint a fejezetek melletti képeken látható óralapokon a számok: hat órát mondunk, anélkül, hogy hozzátennénk, egy órája öt volt. Az ötös számmal kezdődik a könyv, de a kört a kötet végén már a tizenkettes zárja le. A mutató az óralapon végigért, a történet lezárult a leszámítottak megőrzött vagy lassan halványuló emlékeivel. Közben „pedig tényleg nem történt semmi”, csak bezártuk a kopott családi képek dobozát, és a régiek irán-

ti érzések maguktól oda vezettek, „ahova kellett”.

DÉRI ESZTER

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2007,
164 oldal, 2500 Ft)

HÁY JÁNOS:

A gyerek

A „gyerek” összoként számtalan dolgot, emléket, élményt idéz fel. Lehetünk szigorú távolságtartók, akkor egyszerű kormeghatározást értünk alatta. Szociálisan érzékenyek, ekkor egy családon, közösségen belül a fiatalabb(ak) megnevezése juthat az eszünkbe. Definíciót is keríthetünk hozzá, ha van némi beteges vonzalmunk a didaktika iránt, s szeretjük a biztos, földközeli dolgokat: a gyerek olyan ember, aki még nem felnőtt (annál tehát nyilvánvalóan kevesebb). Ha spirituálisabb meghatározást keresnénk, azt mondhatnánk, a gyerek a folytonosság, az új élet, a remény, a múlt és a jövő összekapcsolódása, a valahonnan valahová tartás manifesztuma, hisz mindenki volt gyerek, minden nemzedék után jön a következő stb.

Ahogy azonban egyetlen, látszólag súlytalan gesztusként Háy János odateszi e szó elé a határozott névelőt, valami megmozdul: megteremt egy minden eddigi megközelítést elnyelő,

tartalmazó emberi lényt, ahogy a cím-ben, éppúgy a regényben is. Nincs már misztérium, van helyette terhes-ség, iskolatáska, nagyvárosi gimnázium. Van kiért dolgozni, s az apa elfu-serált élete értelmet nyerhet, ha neki nem is, legalább majd a gyereknek si-kerül, majd lesz belőle valami... (De mi az a valami? – értetlenkedik egyik mellékszereplőnk.) A gyerek segít, hogy fontosnak érezhessük magunkat és felelősséget érezhessünk valakiért. Alkalmas arra is, hogy saját életünk helyett az ő életéért aggódjunk, meg-mutatva, mennyi szeretet van bennünk, miközben észrevétlenül áttehetjük sa-ját be nem teljesült vágyainkat az ő vállára, akár akarja, akár nem.

Csak egy névelőről van szó, *a* gyerek azonban már személy, még akkor is, ha neve nincs, személy, aki akárki lehet. Egyedül talán környeze-te, családja számára lehetne több en-nél, nekünk azonban nincs rá szükség-ünk. Háy nem titkolja, hogy nem szereplői, hanem mi magunk állunk a középpontban, így aztán személyne-vekkkel nem is igazán találkozhatunk. Hogy a gyerek 1960-ban született, vidéki, tehetséges, akihez nagy re-ményeket fűztek, s akinek a megjö-vendőlt „tudós” cím helyett a falusi iskola igazgatói posztja és az alkoho-lizmus jut, mind-mind mellékes. Akárcsak a többi névtelenhez kapcsolódó (remek) anekdoták, melyek

nemcsak hasonlatként funkcionálnak, de megmutatják az óhatatlan párhuzamokat, alapvető kérdéseket, vívódásokat, kényszer és akarás egyetemes konfrontálódását az emberi életek-ben. Falusi környezet, cirka negyven-öt év a gyerek életéből, a Háyra jel-lemző jellegzetes hang és keserű humor, s valami leírhatatlanul szenv-telen, közönyös hangnem, amihez leginkább egy teremtményeitől elfor-dult isten képét lehetne társítani, ahogy flegmán átszól a szomszédos asztalnál ülő kollégához, hogy meg-beszéljék a bolygóikon élők unalmas dolgait, jobb téma híján.

A gyerek tehát mind-össze egy pont, amihez képest meg tudják hatá-rozni önmagukat a kör-nyezetében lévők, amihez viszonyulni tudnak. De a végén azért kiderül, neve is van: Laci, de annyi Lacit ismer-rünk. Hogy csupán egy újabb szoc-reál építőkockákból felépített, rend-szerváltós regényről volna szó? Szó sincs erről. A szerző által választott tér csak eszköz, tökéletes terep ah-hoz, hogy megmutathassa azokat a lélektani folyamatokat (azok hiá-nyát), amelyek sajátos filozófiájá-ban az emberi lét értelmét, célját, hiábavalóságát érintik.

Ebben a világban hamar és kény-szerűen megmutatkoznak azok az öröklődő viselkedésminták, amelyek generációról generációra ébresztenek

gyűlöletet a fiúkban apjuk iránt, majd néhány évtizeddel később felháboro-dást az akkor már felnőttnek számító egykori gyerekekben. Megállíthatatlan körforgás. Háy regénye más környezetben is működne, ám szá-munkra ez a világ az ismerős, s ez pár-beszédre kényszerít.

Mindent összevetve Háy a mély-nél is mélyebbre ás regényében. Lehet ezért szeretni vagy utálni, de kétségtelenül hatást gyakorol olvasó-jára, szerzőnk pedig jól tudja, hogy mit csinál. *A gyerekek* nyomasztó és mégis letehetetlen.

CSEPREGI JÁNOS

(*Palatinus Kiadó, Budapest, 2007, 346 oldal, 2900 Ft*)

LACKFI JÁNOS:

Halottnéző

Nézzük meg a borítón a gyermek önarcképét! Mintha a főszereplő raj-zolta volna.

Egy kiskamasz fiút lá-tunk, aki annyira bájos tekin-tetű, mint egy lány. A szem-pillák és a szemöldök, a szép-re simított haj részletezése egyaránt az ábrázolás femi-nin jellegét erősítik. Nem is beszélve a rúzspiros szájról.

Mintha ez a fiúgyerek nem találna igazi férfimo-

delte a környezetében. Mintha apja erős fizikuma ellenére sem mutatna elég maszkulinitást. Talán épp súlyos depressziója miatt. Meglehet, sze-repcsere történt szülei között: az irá-nyító funkciót az anya látja el, a ki-szolgált pedig az apa. Főként a regény vége felé, amikor Jancsika anyja ágyynak dől.

Az elnöiesedésre másik példát is találunk a könyvben. Egy meleg pár kertitörpésen giccses kapcsolatáról van szó, amely a végére hetero sze-relmekre jellemző megcsalásos cser-benhagyással végződik.

De vizsgáljuk tovább a képet! A legfeltűnőbb a száj után a szem-fogszerű gallér. Rejtett agresszióról lehet itt szó, mely – a toroknál talál-ható vonalból kiindulva – erősen el van fojtva. Mintha ez a gyermek érezné, hogy valami nem stimmel a családban. Hogy a szülők lelki egyensúlya kibillenőfélben van, sőt dülöngél, mint a tengerészhajó, ahonnan Jancsika apjának szimboli-kussá vált matrózsájkja is származik.

A borítón a nagy felületű, sötét öltöny szorongásra utal. Jancsika a fekete ruhás, kalapos ember-től retteg, aki követi őt min-denhol. Hogy ki ez az alak? Lehet, hogy a halál, csak nem kaszával jár, ha-nem késekkel. Apja öngyil-kosságának napján is látni vélték a házukban.

A rajz sérülékeny, me-lankolikus alkatról árulko-